

KRÁTKÁ SDĚLENÍ

Nález kambických znaků v půdě ve vrcholové části Lysé hory v Moravskoslezských Beskydech (Beskydský bioregion, Česká republika)

Discovery of cambic attributes in soil at the peak of Lysá hora Mt. in the Moravskoslezské Beskydy Mts. (Beskydský biogeographical region, Czech Republic)

Keywords: Dystric Cambisol, pedogenesis, *Piceeta* s.l., Lysá hora Mt., Moravskoslezské Beskydy Mts., Czech Republic

Masív Lysé hory je tvořen godulskými pískovci vněkarpatského flyše. Jsou zde zachovány zbytky původních vysokohorských lesů s dominantním smrkem ztepilým (*Picea abies* (L.) Karst.), vtroušeným jeřábem ptačím (*Sorbus aucuparia* L.), keřovitými bukem lesním (*Fagus sylvatica* L.) a javorem klenem (*Acer pseudoplatanus* L.). Tato vrcholová část (partie v nadmořské výšce 1255-1324 m) je tvořena exponovanými suťovými stanovišti smrkového vegetačního stupně (= *Piceeta* s.l.). Geobiocenóza je řazena do lesního typu jeřábová smrčina borůvková vrcholová (8Z2) a do skupiny typů geobiocénů zakrslé jeřábové smrčiny (*Sorbi-piceeta humilia* - *SoPh*, 7(8)A-AB2v) (HOLUŠA et al. 2005: Práce a studie Muzea Beskyd (Přírodní Vědy), 15: 195-206).

V rámci půdního průzkumu v srpnu 2007 na západním úbočí Lysé hory v nadmořské výšce 1285 m n.m. (49°32'43.90"N, 18°26'46.55"E) byla vykopána půdní sonda, u které byly zjištěny kambické znaky. Popis půdního profilu byl proveden podle makroskopických znaků (VOKOUN 2002: Příručka pro průzkum lesních půd. ÚHÚL, Brandýs nad Labem).

Popis půdní sondy:

L+F (0-14 cm): nadložní humus tvoří kompaktní drn travo-bylinného patra, nasedá na kamenitou až balvanitou suť;

H-horizont (14-60 cm): výplň suti, mírně vlhká černohnědá bezstrukturní hmota, ve spodních částech slabě promísená s jemným pískem, skeletnatost díky suti dosahuje 50-80 %;

A-horizont (60-97 cm): tmavě hnědý v prostorách mezi hrubými kameny suti, výrazně prohumózněný, mírně vlhký, písčito-hlinitý, drobtovitý, kyprý a jeho matrix je středně skeletnatá (20-50 % hrubého šterku až kamenů);

B-horizont (97 cm +): okrově hnědý bez výrazné kumulace seskvioxidů, čerstvě vlhký, hlinitý, hrudkovitý, kyprý, v jeho matrix je cca 40 % kamenů.

Obr. 1. Půdní sonda ve vrcholové partii Lysé hory (foto O. Holuša)

Fig. 1. Soil pit at the peak part of Lysá hora Mt. (photo O. Holuša)

Podrost na zájmové ploše 10x10 m v době šetření dominantně tvořila borůvka černá (*Vaccinium myrtillus* L.) (pokryvnost 69 %), třtina chloupkatá (*Calamagrostis villosa* (Chaix) Gmel.) (3 %), metlička křivolaká (*Deschampsia flexuosa* (L.) Drejer) (3 %), maliník obecný (*Rubus idaeus* L.) (1 %), kaprad' širolistá (*Dryopteris dilatata*

(Hoffm.) Gray) (1 %), šavel kyselý (*Oxalis acetosella* L.) (1 %), z mechorostů dvouhrotec chvostnatý (*Dicranum scoparium* Hedw.) (44 %) a ploník obecný (*Polytrichum commune* Hedw.) (10 %) - obr. 3.

Reliéf šetřené plochy tvoří kamenitá suť, která překrývá hlouběji uložené jemnozrnné horizonty. Z nadloží jemné částice pronikají do spodin dutinami v sutích a vzájemně se promíchávají. Nalezené půdní těleso na Lysé hoře nemá zřetelné znaky podzolizace, naopak má náznak kambického horizontu (viz obr. 1, 2).

Odkrytý profil naznačuje členění na nadložní suťovou svahovinu (14-97 cm) a hlavní souvrství svahoviny (97 cm a více). Texturní charakter hlavního souvrství (B-horizontu) poukazuje na řadu půdních změn ve čtvrtohorní minulosti. Během teplých interglaciálů zde pravděpodobně vznikla kambizem rankerová, příp. ranker kambický na místech s menší kumulací zvětralin. Na konci poslední doby ledové v Beskydech dominovaly permafrosty, které jistily zbytky interglaciálních půd před erozí. Zbytkový kambický profil mohl přetrvat i spodní holocén (GERASIMOV 1971: Paleopedology - Origin, Nature and Dating of Paleosols, Israel Universities Press, Jerusalem).

Nadložní souvrství vzniklo po několika velkých holocénních sesuvech. Již během boreálu (před 9-7,5 tisíci lety) lze předpokládat jeho relativní stabilizaci prokořeněním a produkcí humusu z vegetace (COLLIGNON & AVRE 2000: Annals of Botany, 85: 713-722). Série klimatických změn ve středním holocénu až subrecentu (před 3,5-2 tisíci lety) ale přinesly ochlazení, snížení horní hranice lesa a významné zpomalení humifikace, které podmínily degradaci předpokládané kambizemě. Texturní ráz a relativní homogenita minerální části nalezené půdní jednotky neodpovídají předpokladu výrazné eluviace, jsou výsledkem pohybu humusových látek. Prohumóznění profilu se projevuje ve výskytu humuso-seskvídkového (Bhs) spodického horizontu, který lze hypoteticky odvodit z pedotransformací původního Bv-horizontu. Půdní typ tvoří kryptopodzol rankerový-kambický výrazně umbrický se stratografií L - F - H - Au - Bhs - (BCr). Je to ojedinělý případ polygenetických půd v exponovaných horských polohách.

Pavel SAMEC¹⁾ & Otakar HOLUŠA^{1,2)}

¹⁾ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, pobočka Frýdek-Místek, Nádražní 2811, CZ-738 01 Frýdek-Místek, e-mail: samec.pavel@uhul.cz

²⁾ Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, LDF, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Zemědělská 3, CZ-613 00 Brno, e-mail: holusao@email.cz

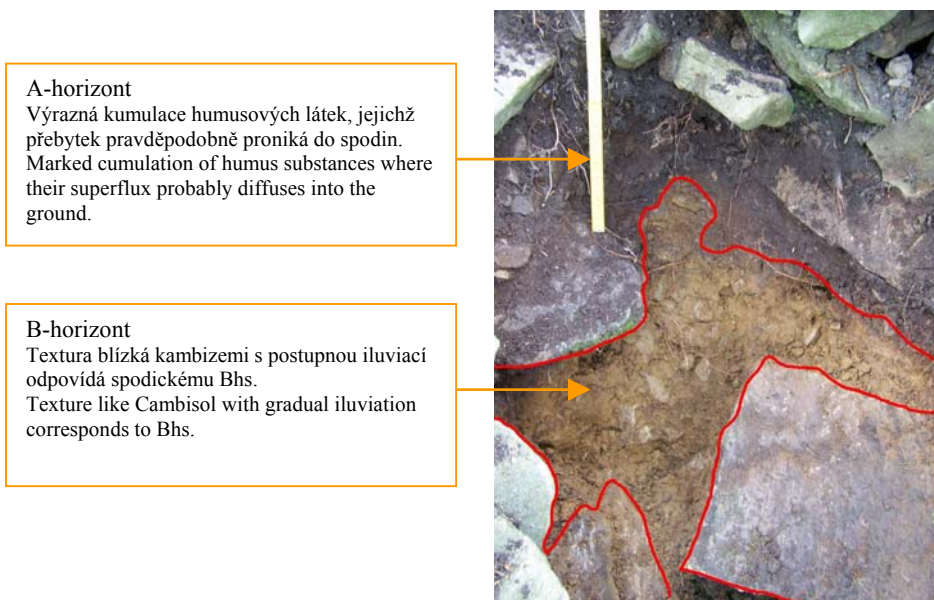
Nový nález kruštíku tmavočerveného (*Epipactis atrorubens*, Orchidaceae) na Jablunkovsku (Slezské Beskydy, Česká republika)

New occurrence of Dark Red Helleborine (*Epipactis atrorubens*, Orchidaceae) in the Jablunkov surroundings (Slezské Beskydy Mts., Czech Republic)

Keywords: *Epipactis atrorubens*, floristics, Girová Mt., Bukovec village, Czech Republic

Kruštík tmavočervený *Epipactis atrorubens* (Hoffm. ex Bernh.) Schult. (obr. 252) je evropsko-západosibiřský druh jednoděložných rostlin vyskytující se téměř v celé Evropě kromě Portugalska. K jihu zasahuje po stálezelenou zónu Středozeří, na sever do Skandinávie až za polární kruh. Na východ je rozšířen přes Malou Asii na Kavkaz, do Íránu, Střední Asie a západní Sibiře. Je stínsnášejší, preferující půdy neutrální chemické reakce s nízkou zásobou dusíku.

- Obr. 2. Detail půdní sondy s vyznačením horizontu, kde byly diagnostikovány kambické znaky (foto O. Holuša)
Fig. 2. Detail of soil pit with marking of horizon, where cambic attributes were diagnosed (photo O. Holuša)

- Obr. 3. Detail podrostu v okolí půdní sondy (foto O. Holuša)
Fig. 3. Detail of undergrowth in the surroundings of soil pit (photo O. Holuša)

Nález *Epipactis atrorubens* na Jablunkovsku (foto M. Lipowski) - ke krátkému sdělení Lipowski
Occurrence of *Epipactis atrorubens* in the Jablunkov surroundings (photo M. Lipowski) - to the short communication of Lipowski

Samice kobylky *Polysarcus denticauda* z lokality Machová u Javorníku nad Bečvou (foto P. Kočárek) - ke krátkému sdělení Holuša, Kočárek & Marhoul
Female of the bush-cricket *Polysarcus denticauda* from the locality Machová near Javorník nad Bečvou (photo P. Kočárek) - to the short communication of Holuša, Kočárek & Marhoul

JATIOVÁ & ŠMITÁK (1996: Rozšíření a ochrana orchidejí na Moravě a ve Slezsku. Arca JiMfa, Třebíč) dále uvádějí, že v České republice krušík tmavočervený roste výhradně na vápencích různého typu, včetně vápnitých slepenců a pískovců, na suchých a kamenitých půdách. Vyskytuje se v křovinách, ve světlých listnatých lesích i borech, na vápencových sutích a skalách bez obsahu organických látek, od nížin do podhůří. Mezi typická společenstva druhu patří vápnomilné bučiny (*Cephalanthero-Fagenion* Tüxen in Tüxen et Oberdofer 1958) i perialpidské hadcové bory (*Erico-Pinion* Br.-Bl. in Braun-Blanquet et al. 1939) (CHYTRÝ et al. 2001: Katalog biotopů České republiky. AOPK ČR, Praha).

Dne 14.VI.2007 jsem našel dva kvetoucí exempláře krušíku tmavočerveného na východním výběžku hřebene Girové zvaném Komorovský Grůň (k.ú. Bukovec, 6478) v nadmořské výšce 730 m. Lokalita se nachází v malé enklávě mezi krátce rozdvojenou hřebenovou cestou. Krušítky vyrůstaly z jednoho místa na okraji louky pod clonou lesního porostu. Tento biotop je mezofilní loukou ze svazu *Arrhenatherion elatioris* (Koch 1926). Geologickým podložím jsou arkóзовé pískovce a slepence solánských vrstev (Geologická mapa ČR, 1996. List 26-13 Čadca. 1:50 000. Soubor geologických a účelových map ČR, Český geologický ústav Praha 1996).

Charakter nálezu nekorresponduje s dosavadními poznatky o ekvalenci tohoto rostlinného druhu. Nález na Girové naopak dokládá, že krušík tmavočervený je v příznivých podmínkách přizpůsobivý k různé úživnosti substrátu. Vystávají tak otázky, zda je možné, aby v současnosti docházelo ke změnám v regionálním rozšíření krušíku a zda je přípustné uvažovat o významné substituci faktorů na daném stanovišti. Druhy s podobnými areály zpravidla obsazují i shodná nebo blízká stanoviště, kde tvoří charakteristická společenstva. Typicky se takto nacházejí druhy submediteránního a středoevropského geoelementu. Jinak se chovají druhy euroasijské a subatlantické, které jsou zpravidla i indiferentní vůči oslunění stanoviště. Tyto eurýcké druhy jsou schopny obsazovat otevřená stanoviště mimo les (CHYTRÝ 1995: *Preslia*, 67: 25-40). Bazifilní druhy mohou mimo své typické lokality pronikat pravděpodobně tehdy, pokud naleznou jiný vhodný zdroj dvoumocných bazí. Takový substrát bývá bohatý na dvoumocné baze v organických (citrátových) vazbách (WESTIN & RASMUSON 2003: *Desalination* 159: 107-118). Podmínkou pro dostatečnou zásobu bazí v organických vazbách je optimální humifikace, která vylučuje nedostatek organické hmoty charakteristický pro mnohá xerická stanoviště na hadcích nebo vápencích. Na Girové nelze vyloučit ani dodávky bazí hnojením nebo vlivy pastvy. Jejich sekundární vlivy by mohly přispět k objasnění příznivých podmínek pro výskyt krušíku tmavočerveného. Poznatky o půdách ve Slezských Beskydách dokládají převažující výskyt humózních převážně kambických profilů (HOLUŠA 2000: Oblastní plán rozvoje lesů PLO 40 Moravskoslezské Beskydy. ÚHÚL, Brandýs nad Labem).

Výskyt krušíku tmavočerveného na Girové není dosud v žádné literatuře uváděn. Nejbližší lokality jeho výskytu jsou uváděny z několika míst polské strany Slezských Beskyd (PARUSEL 2005: *Natura* 2000: Standardowy formularz danych: Beskid Śląski. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, R. Krauze - Bielsko-Biała), zatímco již na území Moravskoslezských Beskyd je uváděn zřetelně méně. Z roku 1938 pochází poslední záznam o jeho výskytu ze západního úpatí Lysé hory (6476). Nejbližší současný výskyt v ČR je znám až z okolí Moravičan v Hornomoravském úvalu (6267) nebo z Bílých Karpat (JATIOVÁ & ŠMITÁK 1996: c.d.).

Marian LIPOWSKI

Hnojník 258, CZ-739 53, e-mail: lipowski.marian@uhul.cz

Výskyt kobylky *Polysarcus denticauda* (Orthoptera: Tettigoniidae) v České republice

Occurrence of the bush-cricket *Polysarcus denticauda* (Orthoptera: Tettigoniidae) in the Czech Republic

Keywords: *Polysarcus denticauda*, faunistics, distribution, Czech Republic

Polysarcus denticauda (Charpentier, 1825) - obr. 252 - je evropský montánní druh rozšířený v Pyrenejích, Alpách a Karpatech (KOČÁREK et al. 2005: Blattaria, Mantodea, Orthoptera & Dermaptera of the Czech and Slovak Republics. Kabourek, Zlín). Z Čech byly známy staré údaje z okolí Jičína (5558) (KREJČÍ 1896: Věstník Královské České Společnosti Nauk, Třída II.; BAYER 1929: Biologické listy, 14: 327-336). Z Moravy jej poprvé uvedl GÖRTLER (1944: Časopis České Společnosti Entomologické, 41: 129-130) z okolí Javorníku nad Veličkou (7171) v Bílých Karpatech, ačkoli je v publikaci nesprávně uveden vrch Velký Javorník v Javornících. Později jej ze stejné oblasti publikovala ŠULOVÁ (1958: Sborník Vysoké Školy Pedagogické v Olomouci, Přírodní vědy, 5: 187-192; 1959: Sborník Vysoké Školy Pedagogické v Olomouci, Přírodní vědy, 7: 97-101) z vrchu Veselka (7170) (dnes PR (přírodní rezervace) Kútky), z území mezi obcemi Radějov a Tvarožná Lhota (7170) a také z okolí Olomouce (6369). Na lokalitě Veselka byl výskyt později ověřen ČEJCHANEM (1983: Časopis Národního Muzea, Řada přírodovědná, 152: 101-119), který tento druh dále našel na Vojsických lukách (dnes NPR (národní přírodní rezervace) Čertoryje) (7170), u obce Strání (7072) a později také v NPR Jazevčí (7171) a PR Machová (7171) (ČEJCHAN 1986: Sborník Národního Muzea v Praze, Řada B, 42: 141-148). Z NPR Čertoryje uvádí nálezy ze 70. let 20. století rovněž CHLÁDEK (2002: Tetrix 1(8): 45-48).

V roce 2007 jsme ověřili výskyt *P. denticauda* v Čechách. Dne 14.VI.2007 bylo nalezeno deset stridulujících samců na loukách u železniční zastávky Kovač jižně od obce. Kobylky se zde vyskytovaly pouze v úzkých neposečených pruzích trávy situovaných podél komunikací a vodoteče. Průzkum lučních porostů v blízkém okolí nevedl k nalezení dalších jedinců. Výskyt *P. denticauda* v oblasti se podle předběžných výsledků zdá být velmi izolovaný a populace je pravděpodobně málo početná. Velmi negativním faktorem přímo ohrožujícím zdejší populaci je zřejmě příliš intenzivní seč. Zjištění přesnějšího obrazu rozšíření *P. denticauda* v okolí Jičína si vyžádá rozsáhlejší průzkum širšího okolí lokality.

V Bílých Karpatech jsme recentně potvrdili výskyt *P. denticauda* v NPR Čertoryje, PR Kútky a PR Machová a nově jsme jej zaznamenali u Nové Lhoty. V této oblasti v jižní části Bílých Karpat je na níže uvedených lokalitách velmi hojný. Doposud neznámou oblastí výskytu je okolí Vysokého vrchu. V roce 2004 byl velice hojný na zpustlé pastvině severně od obce Lopeník a v tomto roce i v roce 2006 na stráni v okolí kapličky u Vyškovce. V roce 2007 byl výskyt druhu potvrzen také v okolí obce Žitková. Několik stridulujících samců bylo zaznamenáno přímo na západním okraji obce a velmi hojný výskyt byl potvrzen v PR Pod Žitkovským vrchem. CHLÁDEK (2003: Tetrix 1(10): 61-63) jej v roce 2003 zjistil také v NPR Zahrady pod Hájom (7171) a NPP (národní přírodní památka) Búrová (7071) (viz Materiál).

Ekologické nároky *P. denticauda* jsou velmi málo známy a pravděpodobně jsou velmi specifické, především mezoklimaticky. Z hlediska potravní biologie se jedná o býložravý, zřejmě polyfágní druh. Jako optimální biotop se jeví mezofytní louky

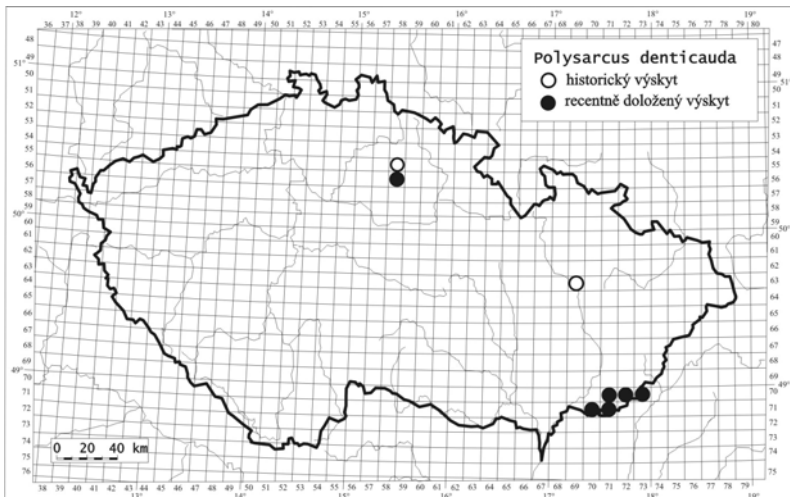
s vyšším a velmi hustým porostem, přičemž bylinná skladba pravděpodobně není klíčovým faktorem.

Materiál:

Kovač (5658), 50°23'28.96"N, 15°28'4.85"E, 14.VI.2007, 1M, leg., det. et coll. P. Marhoul;
Suchov (7071), přepásaná louka pod NPP Búrová, 48°54'27.67"N, 17°32'53.73"E, 11.VI.2006, 1M, foto P. Batoušek et V. Ondrová, det. O. Konvička;
Bystřice pod Lopeníkem (7072), 48°57'8.14"N, 17°46'58.1"E, 2M/1F, VII.2004, leg., det. et coll. J. Holuša; Lopenické sedlo, 48°56'19.88"N, 17°48'7.2"E, 20.VI.2007, více MM, observ. P. Marhoul;
Vyškovec (7073), Vysoký vrch, 48°56'13.45"N, 17°50'3.73"E, 3M, VII.2004, leg., det. et coll. J. Holuša; 17.VII.2006, 2M, leg., det. et coll. J. Holuša et P. Kočárek;
Žitková (7073), západní okraj obce, 48°59'6.19"N, 17°52'17.43"E, 18.VI.2007, více MM, observ. P. Marhoul; PR Pod Žitkovským vrchem, 48°59'8.36"N, 17°52'58"E, 18.VI.2007, 1M/1F, leg., det. et coll. P. Marhoul;
Radějov (7170), vrch Veselka, PR Kútky, 48°49'30.66"N, 17°22'44.81"E, 31.VII.1970, 3M; 27.VII.1971, 3M/1F, leg. O. Ginter, det. J. Holuša, coll. Muzeum jihovýchodní Moravy; 8.VI.1997, 1M, leg., det. et coll. J. Holuša;
Kněždub (7170), NPR Čertoryje, 48°51'24.54"N, 17°24'52.14"E, 7.VII.1995, 1M, foto J. Šafář, det. J. Holuša;
Javorník nad Veličkou (7171), NPR Machová, 48°49'54.34"N, 17°31'29.5"E, 17.VII.2006, 1M/1F, leg., det. et coll. J. Holuša et P. Kočárek;
Nová Lhota (7171), Končiny, 48°52'5.35"N, 17°37'5.04"E, 18.VII.2006, 1M, leg., det. et coll. J. Holuša.

Obr. 1. Výskyt *Polysarcus denticauda* v České republice.

Fig. 1. Distribution of *Polysarcus denticauda* in the Czech Republic.

Poděkování. Práce byla vypracována v rámci řešení projektu financovaného MZe ČR projekt č. MZE 0002070201.

Jaroslav HOLUŠA¹⁾, Petr KOČÁREK²⁾ & Pavel MARHOUL³⁾

¹⁾Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti Jíloviště-Strnady, Pracoviště Frýdek-Místek, Nádražní 2811, CZ-73801 Frýdek-Místek, e-mail: holusaj@seznam.cz

²⁾Katedra biologie a ekologie, Ostravská universita, Chittusihlo 10, CZ-710 00 Ostrava, e-mail: petr.kocarek@osu.cz

³⁾Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Kališnická 3-6, CZ-130 23 Praha 3, e-mail: marhoul@nature.cz

K výskytu *Psammoporus mimicus* (Coleoptera: Scarabaeidae) na severovýchodní Moravě

To the occurrence of *Psammoporus mimicus* (Coleoptera: Scarabaeidae) in the northeastern Moravia

Keywords: Coleoptera, Scarabaeidae, *Psammoporus mimicus*, *P. sabuleti*, faunistics, northeastern Moravia, Czech Republic

Původní druh *Psammoporus sabuleti* (Panzer, 1797) byl v nedávné době (PITTINO 2006: Giornale italiano Entomologia, Cremona, 11: 325-342) rozdělen na dva samostatné druhy: *Psammoporus sabuleti* (Panzer, 1797), který je rozšířen přibližně od středu Polska na sever a *Psammoporus mimicus* Pittino, 2006, rozšířený naopak od středu Polska na jih. Všechny kusy v České a Slovenské republice odpovídají tomuto nově popsanému druhu (JUŘENA pers.comm.).

Psammoporus mimicus je v České republice velmi lokálně a vzácně se vyskytující druh, žijící saprofágně na nezregulovaných písčitých březích vodních toků (TESAŘ 1957: Brouci listoroží - Lamellicornia. Díl II. Scarabaeidae - vrubounovití. Laparosticti. Fauna ČSR 11. NČSAV, Praha; KRÁL & VITNER 1993: Klapalekiana, 29: 25-36).

Existuje několik velmi starých literárních údajů o nálezech tohoto druhu na Moravě: bez bližšího udání lokality REITTER (1909: Fauna Germanica, Die Käfer des Deutschen Reiches. Bd. II, Stuttgart) a WANKA (1915: Wiener entomologische Zeitung, 34(5-7): 199-214); několikrát v náplavu Olše u Těšína (FLEISCHER 1927-1930: Přehled brouků fauny Československé republiky. Moravské museum zemské, Brno). Dále TESAŘ (1957: c.d.) udává kromě výše uvedených také údaj z lokality Paskov (leg. Graf, coll. Roubal). HORION (1958: Faunistik der Mitteleuropäischen Käfer. Band VI: Lamellicornia (Scarabaeidae-Lucanidae). A. Feyel, Überlingen - Bodensee) uvádí: Beskydy, leg. Zoufal. V 70. letech minulého století byly nalezeny další exempláře tohoto druhu, jak uvádí ve své práci NOHEL (1976: Nové a zajímavé nálezy brouků na Těšínsku, Frýdecku a v Beskydách. Studie o Těšínsku, 4: 582-605): Sviadnov, 25.VIII.1972, asi 100 exemplářů v náplavu Ostravice; 9.V.1970, 1 ex. na hniječím oddenku devětsilu v písku na břehu řeky Ostravice; Žabeň, 25.VIII.1972, 10 ex. v náplavu říčky Olešná; Skalice, 26.VIII.1972, 11 ex. v náplavu řeky Morávka.

Recentně byl tento druh na Moravě sbírán pouze na břehu Morávky v katastru Vyšní Lhoty (6376): 28.IV.1991, 3 ex., leg. J. Vávra, 1 ex. in coll. D. Král (VITNER & KRÁL 1993: Klapalekiana, 29: 153-162) a v katastru Skalice, řeka Morávka (6376), 20.V.1996, 2 ex., leg., det. et coll. J. Stanovský (JUŘENA et al. in press.: Příspěvek k faunistickému výzkumu listorohých brouků (Coleoptera: Scarabaeidea) na území Čech, Moravy a Slovenska. Klapalekiana).

Po téměř 100 letech se podařilo potvrdit výskyt tohoto druhu na řece Olši. Dokladový materiál byl nalezen na lokalitě v katastru Bystřice nad Olší (6378), 18.III.2007, 2 ex. a 25.III.2007, 5 ex., vše v prosevu náplavu na štěrkopísčitém a písčitém břehu řeky Olše, leg., det. et coll. R. Szopa. Úsek uvedené lokality je původní, neregulovaný a při vydatnějších deštích přirozeně zaplavovaný. Nachází se v těsné blízkosti většího meandru řeky Olše (49°38'23"N, 18°42'22"E). Vlivem výstavby rychlostní komunikace toto místo zřejmě v nejbližší době zanikne.

Richard SZOPA

CZ-739 95, Bystřice nad Olší 332, e-mail: richard.szopa@seznam.cz

Nález tesaříka *Poecilium glabratum* (Coleoptera: Cerambycidae) po více než 60 letech

Record of long-horned beetle *Poecilium glabratum* (Coleoptera: Cerambycidae) after more than 60 years

Keywords: *Poecilium glabratum*, faunistics, Bílé Karpaty Mts., Moravia, Czech Republic

Poecilium glabratum (Charpentier, 1825) is known from Spain, France, Italy (incl. Sardinia), Croatia, Bosnia & Herzegovina, Greece, Bulgaria, Ukraine (incl. Crimea), Austria, Germany, Hungary, Poland, Slovakia and Switzerland (BENSE 1995: Longhorn Beetles. Illustrated Key to the Cerambycidae and Vesperidae of Europe. Margraf Verlag, Weikersheim; SAMA 2002: Atlas of the Cerambycidae of Europe and the Mediterranean Area. Vol. 1.: Northern, Western, Central and Eastern Europe, British Isles and Continental Europe from France (excl. Corsica) to Scandinavia and Urals. Kabourek, Zlín; SLÁMA 2006: Folia Heyrovskyana, Serie B, 4: 1-40). From the Czech Republic very old records are known before 1940 (SLÁMA 1998: Tesaříkovití - Cerambycidae České republiky a Slovenské republiky. Milan Sláma, Krhanice). Old record is reported by HEYROVSKÝ (1955: Fauna ČSR. Sv. 5. Tesaříkovití - Cerambycidae. ČSAV, Praha) from Silesia, but without any details. This species is evaluated as regionally extinct in the Czech Republic (FARKAČ, KRÁL & ŠKORPÍK (eds): Red list of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha).

Material:

Moravia or., Bílé Karpaty Mts., Nedašov (6874), 22.X.2005, dead branch of *Juniperus communis* L. with emergence holes (1 ex. emerged from that branch in laboratory on 14.III.2006), lgt., det. et coll. M. Škorpík; 28.III.2006, 1 ex., in a dead branch of *J. communis*; 27.IV.2007, 1 ex., beaten from *J. communis*, all leg., det. et coll. O. Konvička.

These records confirmed the recent occurrence of this species in the Czech Republic. Collected beetles represent first record with precious data in historical country Moravia.

In the Czech Republic this species is critically endangered, because of its dependence on *J. communis* (host-plant) which is decreasing.

Ondřej KONVIČKA¹⁾ & Martin ŠKORPÍK²⁾

¹⁾ Správa CHKO Bílé Karpaty, Nádražní 318, CZ-763 26 Luhačovice, e-mail: brouk.vsetin@centrum.cz

²⁾ Správa Národního parku Podyjí, Na Vyhlídce 5, CZ-669 01 Znojmo, e-mail: skorpik@podyji.cz

Príspevek k faunistice *Sitaris muralis* (Coleoptera: Meloidae) na Moravě

Contribution to the faunistics of *Sitaris muralis* (Coleoptera: Meloidae) in Moravia

Keywords: *Sitaris muralis*, Coleoptera, Meloidae, faunistics, Moravia, Czech Republic

Sitaris muralis (Forster, 1771) z čeledi majkovitých (Meloidae) patří obecně mezi velmi vzácné a ve střední Evropě sporadicky sbírané druhy brouků. Ačkoli byl popsán z Anglie, jeho centrum rozšíření leží ve středomořské oblasti, odkud je známý ze severní Afriky a ze všech evropských středomořských států. Vyskytuje se ale také v Belgii, Nizozemsku, Rumunsku, na Ukrajině včetně Krymu a na jihu evropské části Ruska (BOLOGNA 1991: Fauna d'Italia. Vol. 28. Coleoptera, Meloidae. Edizioni Calderini Bologna). Ze střední Evropy jsou známy pouze jednotlivé nálezy z Německa, Švýcarska, Rakouska, Maďarska, Slovenska a Polska (BOLOGNA 1991 c.d., DVOŘÁK & VRABEC 2007: Folia Heyrovskyana, Series B, 6: 1-12). Zatím nejsevernější doloženou hranicí jeho rozšíření ve střední Evropě je Sandomierská nížina v jihovýchodním Polsku, kde byl v roce 1991 nalezen jeden exemplář na stěně domu (KUBISZ & SZWAŁKO 1994: Wiadomości entomologiczne, 13 (1): 13-19).

V České republice je *S. muralis* známý pouze z Moravy. V Čechách zatím nalezen nebyl, ale jeho výskyt je zde velmi pravděpodobný. První údaj o jeho nálezu na našem území publikoval HOFFER (1965: Zprávy Čs. společnosti entomologické při ČSAV, 1(1): 10-11), který v roce 1928 našel jeden exemplář na sprašové stěně v Pouzdřanech na jižní Moravě. Později byl ohlášen z dalších dvou lokalit na jižní a východní Moravě: Bližkovice u Znojma (VLÁČIL 1992: Zprávy Čs. společnosti entomologické při ČSAV, 28: 59-60) a Zlín - Prštne (RESL 1996: Sborník Přírodovědného klubu v Uherském Hradišti, 1: 69). Více recentních nálezů uvádí VRABEC et al. (2000: pp. 38-39. In: BRYJA J. & ZUKAL J. (eds): Zoologické dny Brno. Abstrakta referátů z konference 9. a 10. listopadu 2000) z jižní Moravy z okolí Znojma (Hardegg, Mikulovice, Plaveč) a z Lednice, ze střední a východní Moravy z Kroměříže, Snovídek (východně od Bučovic) a Velkého Týnce u Olomouce (introdukovaná populace). Souhrn poznatků o bionomii, ekologii a etologii druhu, včetně rozšíření na našem území a na Slovensku bude komplexně obsažen v připravované monografické studii „Occurrence of *Sitaris muralis* (Coleoptera: Meloidae) in the territory of the Czech Republic and Slovakia“ (VRABEC et al. in prep.).

Vývoj *S. muralis* probíhá v hnízdech samotářských včel (Hymenoptera: Apoidea). Podle HOFFERA (1965 c.d.) se jedná o druhy rodu *Anthophora*, nejčastěji *A. acervorum* (Linnaeus, 1758), *A. parietina* (Fabricius, 1793) a *A. retusa* (Linnaeus, 1758). Podle KUBISZE & SZWAŁKA (1994 c.d.) jde o včely rodů *Andrena*, *Anthophora*, *Colletes*, *Eucera*, *Halictus*, *Nomada* a *Osmia*. Některé druhy těchto včel žijí primárně v osluněných hlinitých nebo sprašových stěnách či strhlých březích, ale také v sekundárním prostředí zděných staveb z měkkých stavebních materiálů, například z nepálených cihel (vepřovic), které vytvářejí velmi vhodné podmínky pro hnízdění těchto hymenopter. Imaga *S. muralis* se v našich klimatických podmínkách vyskytují až v pozdním létě od července do září, nejčastěji od poloviny srpna do začátku září. Jsou nalézána většinou náhodně v nejbližším okolí včelích kolonií na starých zdech a stěnách, v jejich puklinách nebo u vchodů včelích hnízd, mrtvolky brouků někdy také v pavučinách.

Níže uvádím další moravské lokality tohoto druhu, z nichž údaj ze Štramberka je prvním nálezem na severní Moravě a zatím nejsevernějším v České republice. Lokalitu Mikulovice u Znojma, kterou bez dalších podrobností uvádí již VRABEC et al. (2000 c.d.), uvádím se všemi konkrétními daty a okolnostmi nálezů. Ostatní nálezy dosud nebyly publikovány a rozšiřují znalosti o výskytu *S. muralis* na Moravě.

Dokladový materiál:

Moravia bor.: Štramberk (6474), 17.VIII.2007, 1M na schodech rodinného domu č.p. 155, leg. D. Kvita (Štramberk), det. et coll. J. Vávra.

Moravia mer. or.: Uherský Brod (6971), 3.IX.2001, 1 ex. na zdi domu, leg. F. Urbánek, det. et coll. K. Resl (Šumice).

Moravia mer.: Bítov (7060), 19.-26.VIII.1989, 2 ex. na schodech hospody na Bítovské návsi, leg., det. et coll. D. Kvita; Mikulovice u Znojma (7062), 26.VIII. 2006, 3FF na zdi kůlny a domu, včetně několika shluků nakladených vajíček, přilepených těsně u malých prasklin na zdi, leg., det., observ. et coll. Z. Kraus (Mikulovice u Znojma); Dyje (7162), 5.VIII.2003, 1 ex. na zdi místní hospody, leg. et coll. J. Smolík (Znojmo), det. Z. Kraus.

Vzhledem k nálezům ve Štramberku a v jihovýchodním Polsku lze předpokládat, že druh je široce rozšířený na teplých nížinných a podhorských lokalitách nejen na jižní, ale také na severní Moravě. Obecně nedostatečné znalosti o rozšíření *S. muralis* v České republice, ale i ve střední Evropě jsou způsobeny především jeho skrytým způsobem života a zvláště pozdním výskytem imag (červenec až září). V důsledku dlouhodobé přeměny krajiny a postupné likvidace vhodných přírodních biotopů pro vývoj samotářských včel budou starší zděné stavby v současnosti zřejmě jediným vhodným biotopem pro přežití stabilních populací *S. muralis*. Lze také předpokládat, že současné renovace těchto staveb budou mít pravděpodobně za následek snižování stavů jeho populací a postupné vymizení z mnoha zatím nepoznaných lokalit.

Poděkování. Za poskytnuté údaje nebo jejich zprostředkování děkuji Zdeňku Krausovi (Mikulovice u Znojma), Daliboru Kvitovi (Štramberk), Květoslavu Reslovi (Šumice) a Jiřímu Smolíkovi (Znojmo). Vladimíru Vrabčovi (Kolín) jsem zavázán za pomoc při vyhledání literatury, Vítu Kabourkovi (Zlín) a Petru Kočárkovi (Ostrava) za kritické zhodnocení textu.

Jiří VÁVRA

Ostravské muzeum, Masarykovo nám. 1, CZ-702 00 Ostrava, e-mail: jiri.vavra@ostrmuz.cz

***Tychius pusillus* (Coleoptera: Curculionidae) - nový druh nosatce na Moravě (Česká republika)**

***Tychius pusillus* (Coleoptera: Curculionidae) - a new weevil species in Moravia (Czech Republic)**

Keywords: *Tychius pusillus*, Coleoptera, Curculionidae, faunistics, Moravia, Czech Republic

Tychius pusillus Germar, 1842 is distributed in central, southern and western Europe and northern part of Africa. In central Europe it is known only from Germany, Slovakia and Hungary but everywhere as a very rare species (DIECKMANN L. 1988: Beiträge zur Entomologic, 38: 365-468). WANAT (2005: Genus, 16(1): 69-117) recorded it also for Poland. Its host plants are various *Trifolium* species. *Tychius pusillus* was recorded from northeastern Bohemia by HAMET (2002: Klapalekiana, 38:172) as a new species for the Czech Republic (1F on *Trifolium* sp., Radvanice - 5462). Recently this species was found firstly also in Moravia: Mor. bor., Polanka nad Odrou, Polanská niva National Nature Reserve (6275), 23.V.2006, 1F, on *Trifolium* sp., leg., det. and coll. P. Boža, rev. S. Benedikt. New species for Moravia.

Petr BOŽA

V. Jiřikovského 30, CZ-700 30 Ostrava Dubina, e-mail: boza.petr@seznam.cz